

4/2 Příklady, stechiometrické výpočty

Příklad

- 1) Zásobník vodárny na chlór má obsah 45 m^3 . Vypočítejte množství chlóru v kg, potřebné na jeho úplné naplnění.
- 2) Kolik molů je 1470 g kyseliny sírové a kolik hmotnostních % jednotlivých prvků obsahuje?

Postupy pro řešení příkladů

- 1) 1 mol jakéhokoliv plynu zaujímá za standardních podmínek $22,4 \text{ dm}^3$. Pro výpočet objemu použijeme molární hmotnost chlóru a pomocí trojčlenky vyřešíme. Pozor: chlór je plyn a vytváří dvouatomové molekuly Cl_2 !
  - $M[\text{Cl}_2] = 35,5 + 35,5 = 71 \left[\frac{\text{g}}{\text{mol}} \right] = 22,4 \text{ dm}^3$; $x \text{ g Cl}_2$; $y \text{ mol Cl}_2 = 45000 \text{ dm}^3$
  - $x = \frac{45000 \cdot 71}{22,4} = 142634 \text{ [g chloru]} = 142,634 \text{ [kg chloru]}$
- 2) $M[\text{H}_2\text{SO}_4] = 98 \left[\frac{\text{g}}{\text{mol}} \right]$; 98 gramů = 1 mol $\Rightarrow$ 1470 gramů je $\left(\frac{1470}{98} \right) = [15 \text{ mol}]$
  - u % vycházíme z A_r prvků molekuly kyseliny sírové, z M_r (popř. M) kyseliny sírové a z toho, že součet hmotnostních % prvků = 100; $w_A = \frac{m_A}{m_S}$ (w_A je hmotnost složky, w_S je hmotnost sloučeniny)
  - $w_{\text{H}} = \frac{2}{98} = 0,0204$; $\Rightarrow 2,04\%$; $w_{\text{S}} = \frac{32}{98} = 0,32653$; $\Rightarrow 32,65\%$; $w_{\text{O}} = \frac{64}{98} = 0,65306$; $\Rightarrow 65,31\%$
  - Vypočítejte % vodíku v tetrahydrátu dihydrogenfosforečnanu amonného.
    - $M[\text{NH}_4\text{H}_2\text{PO}_4 \cdot 4\text{H}_2\text{O}] = 187 \left[\frac{\text{g}}{\text{mol}} \right]$; $w_{\text{H}} = \frac{14}{187} = 0,07487$; $\Rightarrow 7,48\%$

Stechiometrické výpočty

- pro výpočet: množství reagujících složek, výtěžnosti reakce, objemů plynů reaktantů a produktů

Stechiometrické zákony

- zákon zachování hmotnosti (Lomonosov, Lavoisier)
  - „celková hmotnost uzavřené soustavy, ve které probíhá chemická reakce, je konstantní“
- zákon stálých hmotnostních poměrů slučovacích (Proust)
  - „složení chemické soustavy je stálé, nezávisí na způsobu přípravy této sloučeniny“
- zákon násobných poměrů slučovacích (Dalton):
  - „tvoří-li spolu dva prvky několik sloučenin, jsou hmotnosti jednoho prvku, připadající v nich na tutéž hmotnost druhého prvku, k sobě v poměru malých celých čísel“
- zákon stálých poměrů objemových (Gay-Lussac):
  - „objemové poměry plynů při reakci jsou poměry malých celých čísel (měřeno za téže t a p)“
- zákon Avogadrův:
  - „stejně objemy různých plynů obsahují za téže teploty a tlaku stejný počet molekul“ ($N_A =$ Avogadrova konstanta; má hodnotu $6,023 \cdot 10^{23}$ částic)

Co lze vyčíst z rovnice $\text{N}_2 + 3\text{H}_2 \longrightarrow 2\text{NH}_3$ (výroba amoniaku)

- 1 mol dusíku reaguje se 3 moly vodíku za vzniku 2 molů amoniaku
- $22,4 \text{ dm}^3$ dusíku reaguje se $3 \cdot 22,4 = 67,2 \text{ dm}^3$ vodíku za vzniku $2 \cdot 22,4 = 44,8 \text{ dm}^3$ amoniaku
- $2 \cdot 14 = 28 \text{ g}$ dusíku reaguje s $3 \cdot 1 \cdot 2 = 6 \text{ g}$ vodíku za vzniku $2 \cdot (14 + 3) = 34 \text{ g}$ amoniaku

Postup při výpočtu příkladů

- napíšeme rovnici reakce a rovnici vyčíslíme
- vyznačíme si, co známe a co chceme vypočítat
- zjistíme potřebné hmotnosti prvků a sloučenin z tabulky, popř. výpočtem
- sestavíme trojčlenky, nebo dosadíme údaje do vzorců, vypočítáme neznámé
- napíšeme odpověď

Příklad

- Kolik gramů zinku je třeba na přípravu 322 gramů síranu zinečnatého? Kolik litrů vodíku vznikne?
  - $\text{Zn} + \text{H}_2\text{SO}_4 \longrightarrow \text{ZnSO}_4 + \text{H}_2$ (rovnice je vyčíslena)
  - známe množství síranu zinečnatého, počítáme množství Zn a H_2
  - $M[\text{Zn}] = 65 \frac{\text{g}}{\text{mol}}$; $M[\text{ZnSO}_4] = 161 \frac{\text{g}}{\text{mol}}$

↑	z 65 g Zn	.....	vznikne 161 g ZnSO_4	a	$22,4 \text{ dm}^3$ vodíku	↑
	z $x \text{ g Zn}$	...	vznikne 322 g ZnSO_4	a	$y \text{ dm}^3$ vodíku	
- Na přípravu 322 gramů síranu zinečnatého je třeba 130 gramů Zn. Při reakci vznikne 44,8 litrů vodíku.